

nieuwsbrief

UILEN 2018

www.kerkuil.com

voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen

**Nooit eerder werden
3364 broedparen geregistreerd** pag. 3

World Owl Conference 2017 pag. 21

Inhoud

3	Stand van zaken
5	Nieuws uit de regio
21	World Owl Conference 2017
22	Van de bestuurstafel

Colofon

Deze Nieuwsbrief Uilen is een jaarlijkse uitgave van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verschijnt in een oplage van 15.000 exemplaren. De nieuwsbrief geeft actuele informatie over de kerkuil in Nederland. Ze is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen, zoals eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheden, terreinbeheerders, leden van regionale kerkuilwerkgroepen en andere belangstellenden. Informatie over de stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland is te vinden op: www.kerkuil.com

In 2017 werd ons werk ondersteund door Vogelbescherming Nederland en door alle donateurs.

Samenstelling en redactie

Mary Mombarg (flo.bom@inter.nl.net),
Reinder Dokter (penningmeester@kerkuil.com),
Nanning-Jan Honingh (njhoningh@zeelandnet.nl),
Johan de Jong (voorzitter@kerkuil.com),
Ruud Leblanc (secretaris@kerkuil.com).

Eindredactie

Helga Aukes Communicatie & Office Management

Vormgeving en druk

RBF reclame & communicatie, Drachten
Nynke Postema (vormgever)
www.rbf.frl

Redactieadres

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
Ruud Leblanc, Noorderdreef 198, 2152 AC Nieuw Vennepe
Tel. 06 - 532 564 78

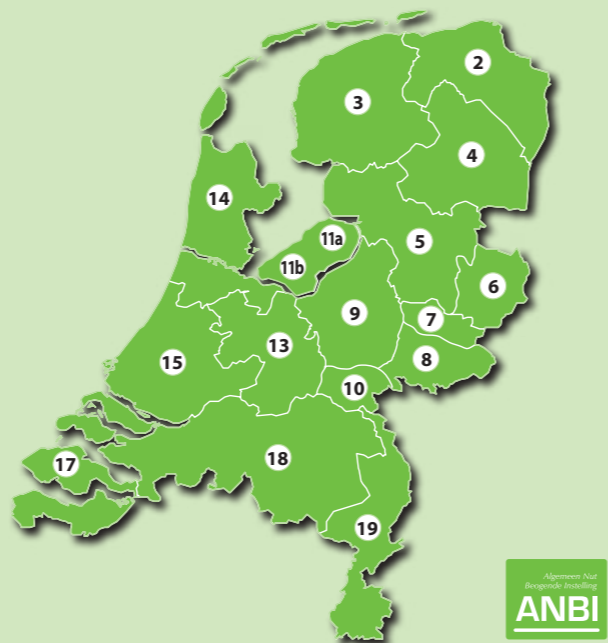
Coverfoto

Kerkuil bij volle maan. (Foto: Harry Fiolet)

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: "Bron: Nieuwsbrief Uilen 2018, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland". Overname van foto's is zonder toestemming van de fotograaf niet toegestaan.

De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

Uw contactpersoon

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voor de inventarisatie en bescherming van de kerkuil is Nederland verdeeld in 17 regio's. Deze vallen grotendeels samen met de provinciegrenzen. Uitzonderingen zijn Flevoland, Overijssel en Gelderland. Deze zijn opgesplitst in meerdere regio's. De Noordoostpolder maakt onderdeel uit van de regio West-Overijssel. In elke regio is een regionale coördinator actief. Hij is het aanspreekpunt voor het kerkuilbeschermingswerk in die regio. De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland organiseert ieder jaar in de loop van januari een bijeenkomst voor alle regiocoördinatoren.

Regiocoördinatoren

2	Groningen	André Eijkenaar	0597 - 561 872 / 06 - 222 556 32 eijkenaar-a@planet.nl
3	Friesland	Johan de Jong	0512 - 303 174 voorzitter@kerkuil.com
4	Drenthe	Jaap van de Streek	0528 - 350 450 / 06 - 120 796 67 famvandestreek@ziggo.nl
5	Overijssel	Florian Bijmold	06 - 290 735 81 fbijmold@gmail.com
6	Twente	Johan Drop	06 - 103 487 65 johandrop@kpnplanet.nl
7	Achterhoek Noord	Mary Mombarg	0575 - 521 662 / 06 - 513 367 65 flo.bom@inter.nl.net
8	Achterhoek Liemers	Dick Langwerden	0543 - 461 798 d.langwerden@tiscali.nl
9	Veluwe	Bertus van den Burg	0334 - 808 723 / 06 - 336 797 49 bertusvandenburg@gmail.com
10	Betuwe Oost	Jan Jacobs	024 - 397 25 74 jacobs.j@live.nl
11a	Oostelijk Flevoland	Lykele Zwanenburg	0321 - 318 272 lykele@live.nl
11b	Zuidelijk Flevoland	Allan Liosi	036 - 533 68 34 uilen4all@kerkuilenwerkgroep-flevoland.nl
13	Utrecht & Betuwe West	Paul Hendrikk	030 - 637 20 54 p.hendrikk@wxs.nl
14	Noord-Holland	Reinder Dokter	0229 - 219 207 skwn.penning@live.nl
15	Zuid-Holland	Michel Kuijpers	015 - 256 53 02 michel.kuijpers@caiway.nl
17	Zeeland	Hans Molenaar	0115 - 612 008 / 06 - 132 903 70 h.molenaar@planet.nl
18	Brabant	Jochem Sloothaak	0411 - 66 40 10 jsloothaak@brabantslandchap.nl
19	Limburg	Henk Beckers	047 - 553 30 03 boomvalk@home.nl

Contactadressen Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voorzitter Johan de Jong Tel. 0512 - 303 174 voorzitter@kerkuil.com	Secretaris Ruud Leblanc Noorderdreef 198 2152 AC Nieuw Vennepe Tel. 06 - 532 564 78 secretaris@kerkuil.com of skwn@ziggo.nl	Penningmeester Reinder Dokter Tel. 0229 - 219 207 penningmeester@kerkuil.com
---	--	--

Stand van zaken

Nooit eerder werden 3364 broedparen geregistreerd

Tekst: Johan de Jong

Het jaar 2017 was over het algemeen warm, zonnig en aan de natte kant. Plaatselijk waren er grote verschillen. De winter van 2016/2017 was vrij zacht. Alleen in januari was het koud met langdurige ijzel (Twente -10,8° C). Voor de veldmuis een ongunstige situatie. Met name in de kleigebieden trad langzaam herstel op van de veldmuis en dat resulteerde in late broedsels van de kerkuil. Op de zandgrond was de muizenstand over het algemeen goed en werd er vroeg gebreed. Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw werden voor de derde keer meer dan 3000 broedgevallen vastgesteld met in 2017 een nieuw record van maar liefst 3364 broedparen!

Broedresultaten

Na het daljaar van 2013 (1210 broedparen) was er voor de vierde maal achtereen een toename van het aantal broedparen in Nederland. Dat gold echter niet voor alle regio's. In 2017 nam het aantal broedparen toe

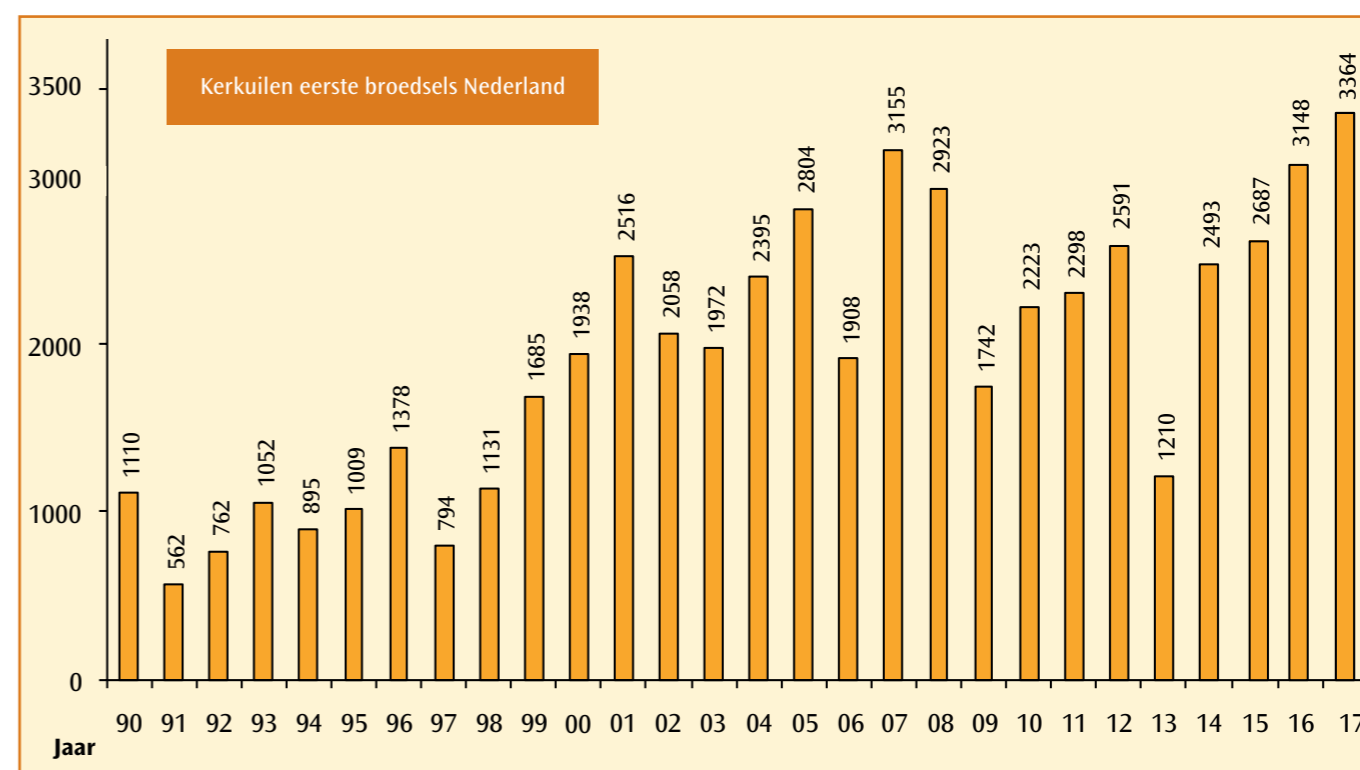
van 3147 naar 3364 (7%) met een gemiddelde van 3,6 uitgevlogen jongen per nest. Het aantal mislukte broedsels bedroeg 205. Evenals voorgaande jaren varieerde het aantal uitgevlogen jongen sterk: van 2,8 in Zeeland tot 4,6 in Utrecht en Betuwe-West. Totaal vlogen er van het eerste legsel 12.113 jongen uit. Het aantal tweede broedsels steeg van 101 naar 130 met een gemiddelde van 2,9 uitgevlogen jongen per nest. Er werden geen derde legsels vastgesteld.

De grootste toename was te zien in Flevoland-Oost (met 45%), op de hielen gevolgd door Utrecht (met 43%) en Zuid-Holland (met 39%). Ook was er een toename op de zandgronden in Groningen, Friesland, Drenthe, West-Overijssel, Veluwe, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Doordat de veldmuispopulatie op de klei laat op gang kwam, werden er in deze regio's veel late eerste broedsels vastgesteld (oktober/november). Hoge gemiddelde aantallen uitgevlogen jongen werden geconsta-

teerd, maar een lager aantal broedparen in Twente, Achterhoek, Betuwe-Oost, Brabant, Limburg en Flevoland-Zuid. Texel is met 18 paren een bolwerk voor de kerkuil geworden. Op Ameland en Schiermonnikoog bleef het aantal paren hangen tussen de drie en vijf. ■

(Foto: Jochem Sloothaak)

LANDELIJK OVERZICHT NEDERLAND 2017

2017	totaal 1e broed	waarvan mislukt 1e broed	aantal juv. 1e broed	niet gecontr. 1e broed	gem. uitgevlogen	totaal 2e broed	aantal juv. 2e broed	waarvan mislukt 2e broed	gem. uitgevlogen	3e broed	uitgevlogen	2016	2017 t.o.v. 2016	kasten in de regio
Groningen	138	3	464		3,4	18	55	1	3,1			133	4%	495
Friesland	439	11	1624		3,7	18	49		2,7			392	12%	1640
Drenthe	385	45	1367		3,6	8	14	1	1,8			332	16%	
West-Overijssel. / NO Polder	344	20	1202		3,5	13	40	1	3,1			251	37%	
Twente	175	17	594	1	3,4	1	4		4,0			198	-12%	500
Achterhoek-Noord	135	6	548		4,1							139	-3%	
Achterhoek-Liemers	152	9	561	1	3,7	4	18		4,5			173	-12%	
Veluwe	192	12	769		4,0	1	3		3,0			168	14%	840
Betuwe-Oost	49	1	185	2	3,8							55	-11%	
Flevoland / Zuid	59	5	268		4,5	7	29	1	4,1			63	-6%	
Flevoland / Oost	29	2	110		3,8	6	10	2	1,7			20	45%	89
Utrecht-Betuwe-West	109	2	501		4,6	2	7		3,5			76	43%	
Noord-Holland	176	16	662		3,8	22	92	2	4,2			158	11%	750
Zuid-Holland	169	8	490	39	3,8	19	35	3	1,8			122	39%	
Zeeland	176	21	496		2,8	9	7	4	0,8			165	7%	577
Noord-Brabant	499	18	1752		3,5	1	3		3,0			527	-5%	2030
Limburg	138	9	520		3,8	1	5		5,0			175	-21%	1000
TOTAAL	3364	205	12113	43	3,6	130	371	15	2,9	0	0	3147	7%	7921

Nieuws uit de regio's

Groningen

Tekst: Carel Leemhuis

Foto's: André Eijkenaar

Eer van je beschermingswerk

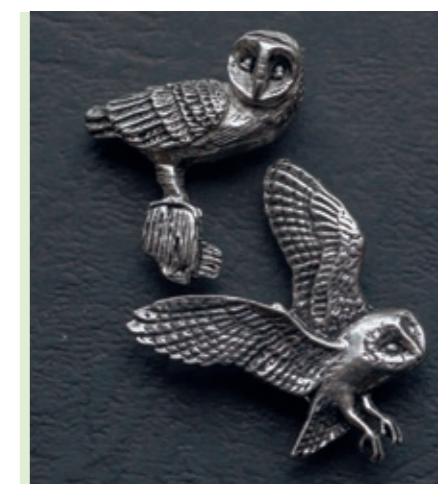
De kerkuilenkast die voor 1990 geplaatst is in een boerderij op Garreweer wordt de laatste decennia regelmatig één of twee keer per jaar gebruikt. Soms vroeg in het seizoen, soms laat. Het broedsucces van Groninger kerkuilen op de klei is sterk afhankelijk van de hoeveelheid aanwezige veldmuizen.

Dit jaar waren er vroeg in het seizoen geluiden over voldoende veldmuizen in onze regio, dus controleerden we de kasten met een vroeg te verwachten broedsel op tijd. Dit gold ook voor de kerkuilenkast op Garreweer.

Tijdens mijn controlebezoek op 15 mei zag ik dat er een bodemplank af gevallen was. Deze kast hangt namelijk aan twee balkjes, waardoor de bodem helemaal vrij is. De bodemplank met doorgeroeste spijkers vond ik op de zolder van waar ik het gat in de bodem kon zien, deels nog dicht door de in de kast aanwezige debris (los braakballenmateriaal). Daar gaat toch nooit een kerkuil in zitten broeden, dacht ik.

Levensgevaarlijk voor jonge kerkuilen. Ik plaatste de ladder dus maar onder de kast in plaats van er tegenaan. Zodat ik de losse plank en de nog vast zittende planken opnieuw kon vastschroeven. Klaar voor de rest van het broedseizoen. Toen ik echter via de ladder omhoog klom, vlogen er twee volwassen uilen uit de kast. Met behulp van mijn tele-

fooncamera keek ik vervolgens door het gat in de bodem en kwam tot de ontdekking dat er vier kleine jongen en twee eieren in lagen. Uit voorzorg haalde ik de jongen tijdens het vastschroeven van de planken even uit de kast. Later in het seizoen zijn er vijf jongen geringd en uitgevlogen. In oktober vlogen vier jongen van het tweede broedsel uit. Zo heb je nog eens eer van je beschermingswerk!

De kerkuilenspeldjes waren erg in trek.

Kerkuilenspeldjes uitverkocht

Enkele jaren geleden viel tijdens een bezoek aan een winkel met outdoor-kleding mijn oog op een zinken speldje van een vliegende kerkuil. Ik vond deze erg mooi en kwam op het idee om dit speldje aan elke (nieuwe) vrijwilliger van onze werkgroep in Groningen te geven. De voorraad was na enkele jaren behoorlijk geslonken en ik besloot opnieuw speldjes te bestellen.

Omdat ze in Nederland niet meer verkrijgbaar waren, probeerde ik het via een Belgische site die op een bepaald moment meldde dat het speldje onvindbaar was... Na een nieuwe zoektocht kwam ik terecht bij de Ierse Tim Arnold, die 50 speldjes naar Nederland heeft gestuurd. Met hulp van Remo Sloof bij de ingewikkelde betaling en het grenzeloze vertrouwen van Tim lukte het uiteindelijk. Het voelde als een triomf toen ik op de site zag staan 'uitverkocht'. ■

Tekst en foto: André Eijkenaar

In Twente waren er in 2017 veel nestkasten met drie uitgevlogen kerkuiljongen. (Foto: Johan Drop)

De uilskuikens en de kast met een 'halve bodem'.

Friesland

Tekst en foto's: Tsjepke van der Honing

Er gaat ook wel eens wat mis

Vanaf 1989 ben ik betrokken bij de werkgroep kerkuilen, bijna 30 jaar dus. In die periode zijn er binnen ons rayon - in de omgeving van Joure - ongeveer 1750 jonge kerkuilen uitgevlogen. Een prachtresultaat! Toch zijn er in die periode situaties geweest waar het mis ging met de (jonge) kerkuilen. Vooral de situaties waarvan ik denk 'dat had ook wel wat anders gekund' zijn me bijgebleven. Ik hoop natuurlijk dat het jullie niet overkomen is, maar ongetwijfeld zullen er herkenbare situaties bij zijn.

In het najaar van 2017 kwamen we bij een kapschuur om de nestkast te verplaatsen. Deze hing eigenlijk te laag en op een te warme plek onder de dakplaten. In de zomer was het al misgegaan en waren er jonge kerkuilen door de hitte gestorven. Toen ik op een stellage op het zoldertje stond om de nestkast te verwijderen, keek ik naar beneden in twee 'buizen' die daar stonden. Eigenlijk waren het geen buizen maar opgerolde flexibele platen.

De 'buizen' waarin de dode kerkuiljongen lagen.

In beide buizen lagen dode kerkuilen. Waren de bijna vliegvlugge jonge kerkuilen (uit een vervolgletsel) bij het verlaten van de nestkast in de buizen gevallen? Of was er eerst één in gevallen waarna een ouderuil er naar toe ging om het bedelende jong te voeren en ook de andere jongen door honger gedreven volgden? Hoe het ook zij, in de buizen lagen zes dode kerkuilen. Ik baalde eerst al van de dood van de jonge kerkuilen door de hitte en nu dit ook nog. Ik had toch kunnen zien dat die buizen rechtop stonden en ook nog wel precies onder het invlieggat van de nestkast? Inmiddels is de nestkast verplaatst en zijn er weer uilen waargenomen.

Ook in eerdere jaren ging er wel eens wat mis. Met wat oplettendheid en voorlichting aan de 'gastouders' van de kerkuilen valt er naar mijn mening wel wat winst te halen. Hier nog enkele voorbeelden. Soms zit onder de (hete) dakplaten een isolerende laag platen. Kerkuilen willen tussen die twee lagen platen graag broeden. Maar op een hete zomerdag gaan ook daar de jongen soms dood door de hoog oplopende hitte. De uilen hebben maar een klein gaatje nodig om in te kruipen.

De dode kerkuilen in één van de buizen.

Oplossing hiervoor kan zijn de invliegruimte tussen de dakplaten af te sluiten en een nestkast te plaatsen.

We kregen ook eens een telefoontje met de melding dat er een dode kerkuil voor de boerderij lag. Gelukkig waren er geen jonge uilen in de schuur. Hier bleek de oorzaak (waarschijnlijk) muizengif. Op de zolder stond een bakje met gif tegen de muizen. De uil zal een gemakkelijke muizenprooi hebben gevonden en dat is hem noodlottig geworden. Het is lastig om bij een serieuze muizenplaag in je schuur én de uil te sparen én het muizenprobleem aan te pakken. Het beste is om met het gif te wachten tot na het broedseizoen. Of het gat in het uilenbord dicht te stoppen zodat de uilen niet binnen kunnen komen en dan de muizen te bestrijden.

Tot slot trof ik eens - na een telefoontje - een dode uil in een emmer afgewerkte olie aan. De tractorolie was ververst en de olie was in een emmer blijven staan. Je vraagt je af wat een uil beweegt om daarin te duiken. Vaker hoor je van uilen en roofvogels die in een drinkbak voor vee zijn verdronken. Dan kan een drijvend balkje een oplossing bieden. Goede voorlichting blijft belangrijk! ■

Drenthe

Tekst: Jaap van de Streek

Foto's: Johan Oelen en André Eijkenaar

Dagboek van een uilenbeschermer

** Noot redactie: Van deze regio kregen we een dagboek waarin de werkzaamheden van een uilenbeschermer gedurende het seizoen werden beschreven. Hieruit hebben wij de hoogtepunten opgenomen.*

Mei: Gastouders informeren en starten met inspecteren

Nadat we alle gastouders via de email hadden geïnformeerd over onze komst, troffen wij (Wiendel Loovers, Johan Oelen en Jaap van de Streek) in eerste instantie óf alleen een mannetje aan óf waren de nestkasten door holenduiven 'ingepikt'. Later raakten we gelukkig meer in de jubelstemming en konden we op plekken waar vorig jaar geen activiteit te bespeuren viel, nu vijf, zes of zeven uilskuikens verwelkomen.

Juni: Toekomstige vrijwilligers?

Ieder jaar gaan wij met een jeugdgroep van het IVN-Hoogeveen op stap om jonge kerkuilen te ringen. Dit gebeurde dit jaar bij een familie in Schuinesloot en later bij een familie in Nieuwlande waar al vijf jaar een kast hangt met dit jaar voor het eerst een resultaat met zes jonge kerkuilen.

Een hartelijke ontvangst bij de familie in Nieuwlande. (Foto: Johan Oelen)

De jeugd vindt het bijzonder interessant wanneer er over het leven van de kerkuil wordt verteld. Misschien zijn onder deze kleine natuurliefhebbers toekomstige vrijwilligers voor de kerkuilenwerkgroep! Alle gastouders heel hartelijk bedankt voor de leuke ochtenden. Tijdens het ringen kwamen we helaas ook door de steenmarter gepredeerde nesten tegen.

En werd de begraafplaats in Hollandscheveld bezocht: zeven te ringen jongen.

Juli: laatste inspecties

Ondanks het feit dat de laatste geïnspeteerde kasten een teleurstelling opleverden, was het weer een goed broedseizoen!

Restte ons nog om in het najaar de nestkasten schoon te maken en te inspecteren of alle geringde jongen zijn uitgevlogen. Omdat er in drie kasten predatie had plaatsgevonden maakten wij de nestkasten marterproef, zodat alles weer klaar was voor het seizoen 2018. ■

Overijssel

Tekst: Jan van Dijk

Foto: Florian Bijmold

Kerkuiltje overleeft werkzaamheden

In oktober werden we gebeld door de eigenaar van een schuur die werd gesloopt. Er bleek een jong kerkuiltje op de grond te zitten. Het jong was een week of vier oud, sterk vermagerd en behoorlijk vervuild.

Een zoektocht om te kijken of er mogelijk meer jongen zouden zijn leverde niets op. Ook is ons niet duidelijk geworden waar de uilen gebroed zouden kunnen hebben. De eerste gedachte was om het jong in een ander nest onder te brengen. In juni zou dat waarschijnlijk goed gelukt zijn omdat er dan meestal wel voldoende keuze qua leeftijdsgenoten is. Dat wordt in het najaar lastig omdat er dan nauwelijks broedsels zijn.

Eind september hadden we nog twee nesten met jongen geringd maar in beide nesten waren de jongen al ouder dan

40 dagen dus dat leek ook geen goede optie. Een vogelasiel had ook niet de voorkeur dus zochten we naar een oplossing.

In de nieuwe schuur zouden we een nestkast plaatsen. Het probleem was dat we geen geschikte plek konden vinden om een kast op te hangen. De enige 'hoge' plaats die we konden vinden was een kunststof kast van circa 2 meter hoog. Die stond wel buiten in weer en wind maar dat leek toch de beste optie. Daar hebben we een nestkast met het jong erin op gezet en we hoopten dat het jong in de kast zich wel zou laten horen. Ruim een week later bleek het jong nog in de kast te zitten! En nu mooi schoon en in prima conditie.

Dat verdiende uiteraard een ringetje. Dat dit goed is gegaan bewijst dat je de oplossing vaak 'dichtbij huis' moet zoeken. Dat lukt natuurlijk niet altijd - als bijvoorbeeld beide ouders dood zijn - maar in dit geval waren er kansen. Bescherming van uilen is en blijft maatwerk! ■

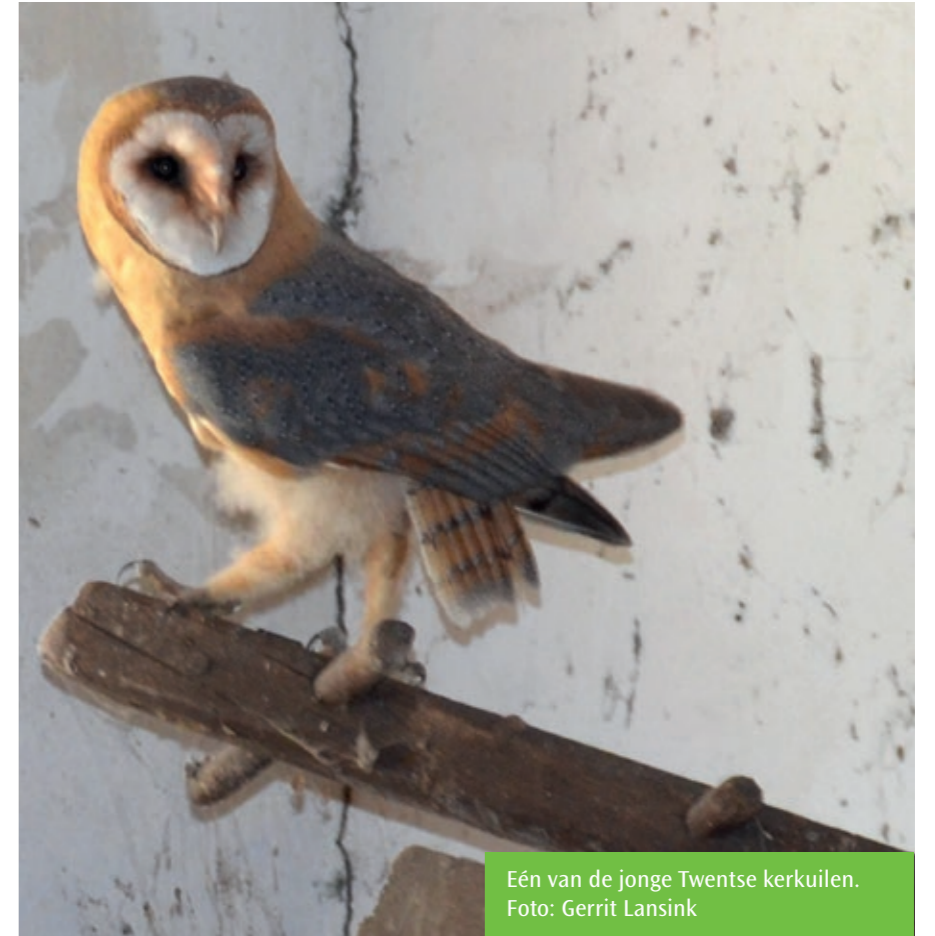
De nestkast met de jonge kerkuil bovenop de kunststof kast.

Tekst: Johan Drop

Primeur met eerste jongen in april

Jaarlijks worden er ruim 600 nestkasten gecontroleerd door vrijwilligers en ringers in de regio Twente. De start van het broedseizoen 2017 begon veelbelovend. Uilenwerkgroep Hof van Twente had de primeur en meldde al een eerste broedsel met jongen in de derde week van april. Bij de eerste steekproefsgewijze controles eind mei bleek dat de kasten goed bezet waren, maar ook dat de controles op dat moment toch nog te vroeg waren.

De kerkuilen zaten nog te broeden of er waren kleine jongen. De jongen in enkele kasten die wel geringd konden worden waren tussen de twee en drie weken oud. Om de broedende kerkuilen niet onnodig te storen, werden verdere controles uitgesteld tot na de eerste week van juni. Door een massale start van het broedseizoen - het overgrote deel van de broedparen zat in de eerste helft van april op eieren - was het gelijk aanpoten voor de controleurs en ringers.

Eén van de jonge Twentse kerkuilen. Foto: Gerrit Lansink

Twente

Tekst: Johan Drop

Foto: Gerrit Lansink

Anti-marterpijp op kerkuilenkast is succesvol

Zo'n vijftien jaar geleden plaatsten vrijwilligers van de vogelwerkgroep Losser een kerkuilenkast hoog in een stille boerschuur in Boekelo. Na een jaar of acht was de kast voor de eerste keer bezet en vlogen er jonge kerkuilen uit. Net als in de vijf daaropvolgende jaren. Toen werd het echter stil in de schuur: geen kerkuil meer te zien.

Omdat er aan verstoring door steenmarters werd gedacht is in de zomer van 2016 een pvc-pijp van 37 cm voor de opening van de kast gezet. Dit naar voorbeeld van de anti-marteroplossing die is ontwikkeld door vrijwilligers van de werkgroep kerkuilen Groningen.

Ondanks de slechte kwaliteit van de zolder (grote kans op doorzakken) kon de pijp worden gemonteerd.

Doordat de schuur een nieuw dak kreeg, konden de bouwers van bovenaf bij de kast komen. Dit alles onder het Twentse motto 'kiek'n wat 't wot'.

In het voorjaar van 2017 was er weer een paartje in de schuur, maar het was zo goed als zeker dat er niet werd gebroed. Was de aangebrachte pijp toch een spelbreker? Uit navraag bij de werkgroep kerkuilen Twente bleek dat men in de regio geen ervaring had met pvc-pijpen als beveiliging tegen marters.

En er werd betwijfeld of het inzetten van een pvc-pijp wel een geschikte oplossing was. Goede ervaringen waren er wel met andere aanpassingen om marters te weren. Een nieuwe aanpassing van de nestkast in Boekelo was echter, door de onbegaanbare zolder, geen optie.

De nestkast met anti-marterpijp in Boekelo.

Overwogen werd een tweede nestkast met anti-martervoorziening te plaatsen, op een gemakkelijker te bereiken plek. Zover hoefde het echter niet te komen toen er op 18 juli twee jonge kerkuilen in de schuur rondfladderden. Met slechts enkele pluisjes en wat dons aan de buikzijde waren deze jongen inmiddels zo'n negen weken oud. Het was de kerkuilen dus toch gelukt succesvol gebruik te maken van de nestkast met pijp. Met als resultaat minimaal twee prachtige, uitgevlogen jonge kerkuilen.

Tekst: Willem Jan Westerholt

Foto: André Eijkenaar

De bijzonder reis van een jonge torenvalk

Op woensdag 20 september werd ik gebeld door een landbouwer uit het buitengebied van Haaksbergen. Bij hem was een grote vracht strobalen aangeleverd waarbij tussen de balen een jonge uil bleek te zitten. Het stro was dinsdag aangekomen uit Frankrijk en had al een

reis van twee dagen achter de rug. Tijdens het op de plaats zetten van de balen stro dacht hij een stuk wol te zien, maar bij nader onderzoek bleek het een jonge uil te zijn, die intussen al minstens drie dagen niet had gegeten.

Ik beloofde de volgende morgen langs te komen. Samen met Toon Rouwenhorst heb ik de illegale verstekeling bekeken. Men had het uiltje in een doosje gedaan en er een - goed bedoeld - schaalteje cervelaatworst bij gezet.

Het was in het schaarse licht van de donkere schuur niet goed te zien wat er precies in het doosje zat, maar het leek hier om een jonge steenuil te gaan.

We stelden voor het jong mee te nemen en in een kast met jonge steenuilen te plaatsen die een week daarvoor waren geringd. Op weg naar deze kast klonken er echter piepende geluiden uit de doos die niet bij een steenuil pasten.

We begonnen te twijfelen: was het wel een steenuil?

We stopten in de berm en kwamen in het volle licht tot de ontdekking dat het hier om een jonge torenvalk ging.

Nu moesten we snel schakelen en was het vervolgens zoeken naar een geschikte torenvalkkast. Het toeval wilde dat we de dag ervoor, ruim 5 km verderop, jonge torenvalken hadden geringd. Omdat de leeftijd van de Fransoos overeenkwam met deze jongen besloten we het valkje hierbij te plaatsen. Wel waren we benieuwd of de Franse torenvalk het zou redden. Vaak legt het kleinste en/of de zwakste jong het loodje, maar meer konden we op onze zoektocht naar een natuurlijke oplossing niet doen. Later bleek dat dit inmiddels al verzwakte jong het helaas toch niet heeft gered. ■

Een jonge steenuil.

Achterhoek Noord

Tekst: Eddie Oosthof
Foto: Gerrie Nijenhuis

Aan komen lopen of fladderen?

Bij een familie in Almen waren er bij een eerste controle vier eieren in de kerkuilenkast, die bij de tweede controle waren veranderd in vier jonge kerkuiltjes. Dus werd er met de familie afgesproken wanneer we zouden kunnen ringen. Ze willen dat altijd graag weten, want het is vaak een klein feestje, dat ringen. Ze nodigen burens, kennissen en vrienden uit om het evenement mee te maken en de jonge uilen te bewonderen. Dit jaar vond het 'ringfeestje' plaats op 24 juni. Alles leek rustig, totdat Gerrie en Wim Nijenhuis twee dagen later werden gebeld met de mededeling dat er in de schuur een jonge uil op de grond had gezeten. Een behulpzame buurman had hem bij de vier andere in de kast gezet. Gerrie en Wim gingen er toch maar even naartoe om te kijken of alles in orde was. De 'vondeling' bleek na meten en wegen omstreeks 41 dagen en te licht voor zijn leeftijd: hij woog slechts 206 gram.

Het 'ringfeestje' in Almen.

Ook zijn vier stiefbroertjes of -zusjes bleken aan de lichte kant. De vraag waar dit 'koekoeksjong' vandaan was gekomen bleef de gemoederen nog wel even bezighouden. Uit de kast kon niet, want bij de controles waren er immers steeds maar vier eieren en later vier jongen. Bovendien was de kast zo groot en diep, dat het jong niet zelf bij het vliegkat kon komen. In de buurt werd

vervolgens navraag gedaan of er ergens een kerkuilenbroedsel kon zijn geweest. Zonder resultaat helaas.

Toen de 'zwerfer' echter 56 dagen oud was, woog hij 349 gram en was hij zo goed als klaar om uit te vliegen. Twee van zijn broertjes of zusjes waren hem al voorgedaan en op 7 augustus waren alle jonkies de wijde wereld in gevlogen. ■

Achterhoek Liemers

Tekst: Fred Balduk, Otto Bonte, Egbert Klaassen, Gerrit Nijhuis en Frans Stam
Foto's: Dick Langwerden

Eerste ervaringen met een anti-marterscherm

Van de Kerkuilenwerkgroep Nederland ontvingen wij via Dick Langwerden drie aluminium platen om de steenmarter uit onze nestkasten te weren. Deze platen konden worden aangeschaft uit de sponsorbijdrage door Vogelbescherming Nederland vanwege het schrijven van weblogs voor Beleef de Lente.

Eén van de variaties op een anti-marterscherm.

Hoewel we de steenmarter een prachtig dier vinden dat zijn plaats in de natuur verdient, ervaren we het als onplezierig als hij onze steenuilen- en kerkuilenkasten gebruikt. Hij gebruikt de kasten als slaapplek, latrine en zelfs als kraamholte. Bovendien eet hij de aanwezige eieren en jonge uilen op. Laat hij de ratten en muizen maar opruimen! Bij het ontvangen van de grote platen hadden we zo onze bedenkingen. Is dat ding niet te groot en te wit! Schrikt het de uilen niet af?

We deden op twee plekken ervaringen met het scherm op.

Op 1 mei 2015 controleerden we allereerst een steenuilenkast in Angerlo. Het vrouwtje van het broedpaar broedde op vier eieren. Toen we een maand later terugkwamen, lag er nog maar één verlaten ei in de kast. Al gauw geef je jezelf de schuld. Er is altijd sprake van een risico - hoe klein ook - als je een wilde vogel in je handen neemt. Wat was er gebeurd? Op 18 juni bij het controleren van de kerkuilenkast kregen we antwoord. Bij het openen van de kast sprong een steenmarter 5 meter hoog uit de kast en verschool zich in de kapschuur. Wij schrokken nog meer dan de marter. In de nestkast lagen de drie vermiste eieren van de steenuil. De marter had de eieren 'gestolen' en op veilige hoogte bewaard voor slechtere dagen. Er werd dat jaar niet in de kerkuilenkast gebroed. In 2016 was de kerkuil terug en had een succesvol broedsel. Half december wilden we uit voorzorg toch een aluminium plaat aanbrengen. We twijfelden. Misschien was het niet nodig, de uil had toch weer succesvol gebroed. Misschien schrok zo'n grote plaat de uilen wel af.

2017: prooi in overvloed! Rond dit vrouwtje met haar kleine jongen (en eieren) lagen negen muizen. Het enthousiaste mannetje bleef maar brengen, terwijl de consumptie achterbleef. Maar ja, zo houd je het vrouwtje wel tevreden... (Tekst: André Smit/Dick Langwerden)

Na overleg met Karin en Gerjo, de boerin en de boer, besloten we het scherm toch te plaatsen. En dat was hard nodig, want bij het plaatsen van de ladder sprong er voor de tweede keer een steenmarter uit de nestkast!

In 2017 waren hier geen kerkuilen. Waren de uilen toch geschrokken van de plaat? We denken van niet want we vonden het broedpaar (de vrouw was door ons geringd) terug in de nestkast van de burens op 1 km afstand. Het ligt meer voor de hand dat de uilen al in de herfst zijn verhuisd door de aanwezigheid van de steenmarter.

Door onze tweede ervaring met de anti-marterplaat werden we gesterkt in deze gedachte. Hoewel kerkuilen 'massaal'

geringd worden, is het aflezen van een uil toch heel bijzonder. Vooral het aflezen van een zelf geringde vogel op het oude nest is een uitzondering. Onze oude 'grijze dame', die we op 28 mei 2002 ringden terwijl ze op jongen zat, vormde hierop een uitzondering. Zij was toen minimaal 1 jaar oud. Tot onze verbazing was deze vogel haar broedplaats trouw. Van 2003 t/m 2006 lazten we haar iedere keer af op dezelfde broedplaats, zij leek wel een steenuil! In 2007 en 2008 bleef de nestkast leeg, maar in 2009 was zij weer present en begon aan een nieuwe reeks van 2009 t/m 2017. Zij broedde ieder jaar succesvol en had in 2012 zelfs een tweede legsel. Maar in 2015 sloeg de steenmarter toe. We vonden bij de controle

zes leeggegeten eieren. Onze uil begon na de schrik toch opnieuw in de tweede kast, die vlakbij de leeggeroofde hing, maar liet dit nest in de steek.

Waarschijnlijk waren er te weinig muizen en moest zij zelf op jacht. Zij koos eieren voor haar geld. In 2016 bleef ze maar broeden op 11 eieren! We haalden de eieren weg, maar op 1 december vlogen er toch nog jongen van hanenbalk naar hanenbalk. Half december brachten we een anti-marterplaat aan. En op 31 mei 2017 broedde onze 'grijze dame' van 16 jaar oud achter de plaat.

Zij voelde zich volkomen veilig en liet zich rustig aflezen. ■

Steenmarter.
(Foto: André Eijkenaer)

Veluwe

Tekst: Jaap Schröder en Roel Pannekoek
Foto's: Roel Pannekoek

Eerste broedsucces door anti-martermarmerplaat?

In 2016 hadden Jaap en ik bij regiocoördinator Bertus van den Burg aangegeven belangstelling te hebben voor anti-martermarmerplaten. We kregen een groot formaat metalen plaat bezorgd waaruit wij twee platen sneden. Eén van de kasten die we hadden geselecteerd bevond zich in de voormalige paardenstal van een monumentale villa, gebouwd in 1905 en decennialang bewoond door jachttopzienaars van Kroondomein 't Loo. Jarenlang controleer ik samen met uilenmaat Jaap deze locatie en altijd stuiten we op een solitaire kerkuil op de zolder van de stal waar de kast hangt. Dat dit de vaste verblijfplaats van de uil was, bleek wel uit de grote hoeveelheid braakballen op de zoldervloer. Maar elk jaar was de kast leeg: geen eieren, geen jongen. En de adulte uil? Was het een eeuwige vrijgezel

of een onaantrekkelijk muurbloempje? De bewuste stal grenst pal aan een oud beukenbos van het Kroondomein. Zou het kunnen dat er misschien toch wel gebroed werd in de kast op zolder, maar dat er elk jaar predatie door een boommarter plaatsvond? In onze optiek was dit in ieder geval een aangewezen locatie om één van de twee platen op de kast aan te brengen en af te wachten of er in 2017 wellicht wél een broedsel zou zijn.

Bij ons controlebezoek in juli vertelde de huidige bewoner enthousiast dat hij 's avonds uilen hoorde krijsen in de schuur. Voorzichtig klommen we naar de zolder en in het schijnsel van de zaklantaarn zagen we vier kerkuilen rondfladderen. Twee uilen schoten gelijk door het vlieg-gat in de gevel naar buiten en de overige twee—de jongen?—zochten een plek op de nokbalken. Om deze twee niet verder te verstoren zijn we niet de zolder opgegaan om de kast te inspecteren op mogelijk meer jongen. Gezien de vliegvlugge staat van de andere uilen lag dit trouwens ook

niet voor de hand. Bij een later bezoek om de grote hoeveelheid braakballen te verzamelen waren er geen uilen op de zolder, maar de verse ballen verrieden hun aanwezigheid. Dus toch predatie door een marter in voorgaande jaren, waartegen de gladde metalen plaat nu afdoende bescherming had geboden? Het positieve broedresultaat meteen in het eerste jaar met plaat was in ieder geval frappant. Over de aanwezigheid van marters op het erf hoefde niemand te twifelen. In een naastgelegen, rietgedekte schuur had de bewoner twee grote gaten in de rieten deken opgemerkt. Navraag bij de jacht-opziener leerde ons dat er tussen het dakbeschot en het riet een marter huisde. Voor zijn of haar gemak groef dit dier af en toe een nieuwe uitweg door het rietpakket. We zijn natuurlijk erg benieuwd wat we in het komende broedseizoen op deze plek zullen aantreffen. Een camera met bewegingssensor zou wel eens verrassende beelden kunnen opleveren... ■

Positief broedresultaat in eerste jaar met anti-martermarmerplaat!

Betuwe Oost

In juni zat één van de vijf jongen onderaan de kerktoeren van de Horst/Groesbeek. Omdat de klim naar de kast te gevaarlijk was, werd besloten de jonge uil elders bij te plaatsen. Op een andere plek in Groesbeek zaten zeven jongen in een kast die ongeveer dezelfde leeftijd hadden. Het uit de kerktoeren gevallen jong is daar bijgeplaatst. Het betreft het jong linksachter in de hoek met het donkere snoetje dat zich verstopt. Alle acht jongen zijn succesvol uitgevlogen. (Tekst en foto: Jan Jacobs)

Oostelijk Flevoland

Tekst: Hans Docter en Lykele Zwanenburg
Foto: Klaas Schoone

Webcam in kerkuilenkast

Sinds oktober 2016 is bij de familie De Jong een z.g. webcam in de kerkuilenkast aangebracht. Door de online verbinding zijn de activiteiten van de aanwezige kerkuilen dag en nacht te volgen. De heer De Jong stuurde mij een overzicht van het reilen en zeilen van het kerkuilenpaartje, waarvan ik het onderstaande verslag heb gemaakt. Het eerste ei werd gelegd op 7 februari 2017 gevolgd door een tweede op 10 februari. Een dag later verliet het vrouwtje het nest en kwam niet meer terug. Een week later zaten er plotseling weer twee uilen in de kast, maar het vrouwtje bleek een andere te zijn. De aanwezige eieren werden van tijd tot tijd opzij gelegd, maar niet verwijderd. Het leek erop dat er mee 'gevoetbald' werd. Tussentijds werd er toch op de oude eieren gebroed. Begin maart werden er drie eieren bij de twee oude gelegd. Het vrouwtje stopte op 11 maart weer met broeden. De vijf

eieren werden op ons advies verwijderd. In de daarop volgende periode werd de kast regelmatig bezocht door holiduiven, maar het kwam niet tot broeden. Begin april werd weer een paartje kerkuilen waargenomen en er werden eieren gelegd. Het laatste ei werd op 13 april gelegd en het broeden was inmiddels begonnen. Op 12 mei werd het eerste uilskuiken gezien. Er werden twee uilskuikens geringd en deze zijn later uitgevlogen. Tot grote verbazing van de familie De Jong lagen er op 20 juli twee eieren in het nest, gevolgd door nog twee op een later moment. De twee gespotte jongen werden op 30 september geringd en vlogen eveneens later uit.

De broedterritoria van kerkuilen kunnen soms heel dicht bij elkaar liggen. Bij veehouder Sipkens hangt al jaren een kast in de hooiberg waar zes uilskuikens zijn geringd. Ongeveer 500 meter verderop werden bij de familie Schoone zeven uilskuikens geringd. Deze kerkuilenkast werd in de winter van 2016 in een open kapschuur geplaatst en had direct een geslaagd broedsel. ■

Het was een prachtig kerkuilenjaar en wij willen iedereen, die aan het behoud van de kerkuil in Flevoland heeft meegewerkt, bedanken voor de hulp en de gastvrijheid op zijn/haar bedrijf.

Martine Schoone en de jonge uilen.

Utrecht & Betuwe West

Tekst en foto: Paul Hendriks

'Krakers' op de kust

Met een ruime toename ten opzichte van het seizoen 2016 kunnen we in regio 13 gerust zeggen: we hebben een bijzonder goed broedseizoen achter de rug. Landelijk gezien hebben we het hoogste gemiddelde aantal uitgekomen jongen per broedgeval, uitgaande van het eerste broedsel. Het grootste aantal uitgevlogen jongen was dit seizoen zelfs negen en zesklappers waren geen uitzondering! Als een flink deel van de uitvliegers in leven blijft, mogen ze wat ons betreft binnen onze regio opnieuw onderdak vinden. Dan kunnen ze overigens wel te maken krijgen met bijzondere 'krakers'. Wat het vrouwtje van de wilde eend te zoeken had zo'n 35 meter boven het maaiveld, in de nestkast in de toren van de Sint-Michaëlkerk te Schalkwijk, is een raadsel. De accommodatie is natuurlijk niet verkeerd en aan het uitzicht mankeert niets. Helaas is ze niet tot broeden gekomen. ■

Het uitzicht vanuit de toren van de Sint-Michaëlkerk te Schalkwijk, De foto is vanuit de verdieping onder de nestkast genomen.

- op een adres waar al jarenlang uilen broeden - kwamen we tussen de vijf jongen een exemplaar tegen waarvan de verengroei sterk was achtergebleven vergeleken met zijn nestgenoten. De kop, borst en het lijf met de poten zagen er prima uit, maar de vleugels leken wel gekortwiekt en de staart ontbrak bijna geheel (zie foto). Na enig overleg besloten we de uil terug te zetten in de kast bij zijn broers en zussen om te zien of er nog groei zou optreden en hij een normaal leven zou kunnen leiden. Helaas bleek er na enige tijd minimale verbetering te zijn. Omdat de uilen allemaal nog in de kast zaten, werd wederom besloten het beestje te laten zitten. Op het moment dat zijn familie uitvloog,

dacht onze pechvogel dat het voor hem ook tijd werd. Zijn vleugels hadden echter geen draagkracht en hij belandde op de vloer van de schuur waar hij wegkroop tussen pallets. Na een telefoontje van de boer spoedde ik me naar het bedrijf en na controle heb ik het uilenjong naar de vogelopvang gebracht, waar later werd besloten om hem in te laten slapen. Toen wij enkele maanden later opnieuw langskwamen om de kerkuilenkasten schoon te maken, troffen we (eerste week oktober) in dezelfde kast een tweede broedsel aan, eveneens met vijf jongen. Besloten werd om eind oktober te gaan ringen. En wat schetste onze verbazing? Tussen de vijf jongen bevond zich een exemplaar met exact dezelfde verschijn-

selen als bij het eerste broedsel. Overleg met Johan de Jong en Luc Smit leverde geen nieuwe inzichten op. Zij hadden dit nog nooit meegemaakt. Besloten werd om ook deze uil naar de vogelopvang te brengen om te kijken of het in gevangenschap wel lukte om tot volledige groei te komen. De volgende dag kreeg ik echter al bericht dat het beestje was gestorven. Waarschijnlijk toch te lang zonder voedsel gezeten en/of heeft hij de stress niet overleefd. Omdat we toch wel benieuwd zijn naar een eventuele oorzaak van de achterblijvende groei is de vogel in bevroren staat overgebracht naar een centrum voor onderzoek, waarvan we binnenkort hopen een bericht te ontvangen.

Noord-Holland

Tekst: Rein Beentjes (lid Werkgroep Roofvogels en Uilen van Vogelbeschermingswacht 'Zaanstreek')

Eén van de twee uilenjongen met de sterk achtergebleven verengroei. (Foto: Rein Beentjes)

Bijzondere gevallen

Sinds 2007 monitoren Michiel Kok en ik in regio 10 van Noord-Holland 30 kerkuilenkasten. Het gebied strekt zich uit van Krommenie, via Assendelft en Westzaan

tot Zaandam. Tot 2017 zijn wij geen kerkuilen met gebreken tegengekomen (in tegenstelling tot de torenvalk, die we soms blind of met een extreme spreiding van de poten aantreffen). Het jaar 2017 vormde hierop echter een uitzondering.

In een kast met vijf jongen, waar we via Jasja Dekker een zenderproject uitvoerden, zat een jong waarvan de kop helemaal bedekt was met een extreem harde materie. We konden er niet achter komen of dit een 'gesmolten' braakbal was of een aangeboren afwijking. Na enig overleg besloten we te proberen de korst te verwijderen door deze nat te maken.

Met veel moeite en uiterst voorzichtig lukte dit. Na een uurtje ploeteren kwam er een gave kop onder vandaan en de ogen leken in orde.

Na een goede week controleerde Jasja de kast en trof vijf dode jongen aan.

Via webcam-beelden kon hij later constateren dat een vreemde uil de kast was binnengedrongen en alle jongen had vermoord. Ook in het nieuwste boek van Johan de Jong wordt over een dergelijk voorval gesproken. Tijdens het ringen van een ander broedsel

Tekst en foto's: Luc Smit

Verplaatsing kerkuilennestkasten wegens sloop boerderijen

Rijdend op de A7 zag ik dat de boomwal op het erf van de boerderij aan de Tussenweg was verwijderd. Enkele dagen later viel mij op dat de woning leeg was en dacht ik direct aan een mogelijke sloop van de gebouwen. Na informatie te hebben opgevraagd bleek dat beide boerderijen gesloopt zouden worden.

Start van de sloop van een deel van de boerderij.

In de nestkast van de boerderij broedt een kerkuil op zes eieren.

De nestkast wordt met camera op een hoogte van zo'n 6 meter geplaatst.

Met de webcam zien we acht jonge kerkuilen in goede staat van gezondheid

In beide schuren bevonden zich kerkuilennestkasten.

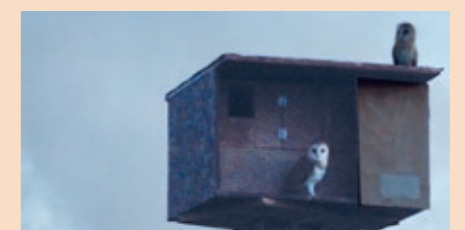
Via het sloopbedrijf zocht ik contact met kassenbedrijf Agriport A7, de opdrachtgever voor de sloop. In overleg werd een oplossing gevonden voor verplaatsing van het broedsel. Met de hulp van Agriport A7 en de medewerking van het slopersbedrijf werd er een nestkast op een paal op het erf geplaatst, hetgeen uiteindelijk leidde tot een succesvol broedresultaat! ■

De sloop van de boerderijwoning is bijna een feit.

De nestkast in volle glorie.

Twee jongen uit de nestkast zijn aan het oefenvliegen.

Luc Smit verwijdert de kast met ombouw voor plaatsing in de berging.

Zuid-Holland

Tekst en foto's: Michel Kuijpers

Taart voor record aan eerste broedsels

Een kleine 20 jaar geleden werd ik door Aad van Paassen gevraagd of ik geen regiocoördinator voor de kerkuilenwerkgroep in Zuid-Holland wilde worden. Want 'jij hebt toch wel iets met uilen'. Aad en ik kennen elkaar uit het weidevogelwerk, maar dat 'iets met uilen hebben' klopte wel. Ik ben als vogelaar 'opgevoed' door mijn tien jaar oudere broer Jos, feitelijk een ganzenman. Dus in het weekend moest er uit het Westland op de bromfiets naar de delta worden gereden, want daar rond het Haringvliet moesten de ganzen worden geteld. Uiteraard in de winter, want het fenomeen 'zomer ganzen' bestond toen - inmiddels zo'n halve eeuw geleden - doorgewoond nog niet. Het was een vrij harde leerschool. Een hele dag op de bromfiets kon best koud zijn en onze boterhammen werden op de terugweg op de pont vanuit Maasvluis opgegeten. Eerder was daar geen tijd voor. En een vogel fout determineren kwam je te staan op de kwalificatie 'kluns', waarschijnlijk het ergste scheldwoord wat mijn broer kende. Maar toen al bedelde ik om via polder Biert te rijden wat toen een zeer grote kans bood om in de monumentale knotwilgen een steenuil te zien. Op de een of andere manier trokken de uilen me toen al het meest van alle soorten.

In de beginjaren van mijn coördinatorschap was het net als in mijn vroege jeugd een beetje afzien. Het totaal aantal broedende kerkuilen in de provincie zat ruim onder de tien. In de eerste jaren zelfs onder de vijf. In die tijd zal er best een enkel broedgeval gemist zijn, maar het waren er heel erg weinig. Tijdens de jaarlijkse bijeenkomst werden dan de aantallen per regio/provincie afgeroepen. Friesland ergens in de 200-300, Brabant en Limburg ook dat soort aantallen. Zuid-Holland: vier eerste broedsels. Het enige wat me op de been hield, was de flauwe - maar wel op waarheid berustende - grap naar Johan de Jong, dat wij in het dorp (Schipluiden) meer steenuilen hadden dan hij in heel Friesland.

Anno 2018 is de kerk- en steenuilenwerkgroep Zuid-Holland een bloeiende club met een enorm gezellige, jaarlijkse bijeenkomst in het 'kassie' van John Kleyweg. Voor ons een thuiswedstrijd hetgeen de catering wat vereenvoudigt.

En het aantal broedende kerkuilen? Vorig jaar in Zuid-Holland een nieuw record: 169 eerste broedsels. Regio's waar de kerkuilen nu een stevige populatie vormen als Goeree-Overflakkee, de Hoeksche Waard en de Alblasserwaard. Hier 'op het dorp' had ik vijf broedende kerkuilen, meer dan in heel Zuid-Holland in de beginjaren. Voor alle collega-vrijwilligers in goed Westlands dialect: onwijs bedankt! ■

Zeeland

Tekst: Hans Molenaar, Foto's: André Eijkenaar

Nieuw record

Na de topjaren 2015 en 2016 hadden we in 2017 een nieuw record met 176 broedsels en is ook de negatieve trend van het aantal uitgevlogen jongen positief omgebogen.

Kijken we naar onze regionale verdeling dan zien we wel verschillen tussen 2016 en 2017. Het noordelijke gedeelte was stabiel en vertoonde geen grote verschillen met het voorgaande jaar, terwijl de zuidelijke regio een (sterke) stijging liet zien. Een duidelijke reden is hiervoor niet voorhanden.

Wat duidelijk opvalt in alle regio's is dat het aantal tweede succesvolle broedsels te verwaarlozen is. Dit was eigenlijk tegen de verwachting in gezien de eerste broedsel, maar het slechte weer in augustus heeft hier geen goed aan gedaan. Onderstaand volgen een overzicht en de bijzonderheden per regio en enkele wetenswaardigheden over Zeeland in het algemeen.

Schouwen

Hier bleef het totaal aantal (succesvolle en mislukte) broedpogingen nagenoeg gelijk aan het jaar ervoor.

Duiveland

De coördinator kreeg versterking van een nieuwe controleur. Het aantal succesvolle broedsels was iets lager dan vorig jaar; het aantal uitgevlogen jonge kerkuilen is gestegen.

Tholen en St. Philipsland

De regiocoördinator was ruim een jaar actief, had zijn zaakjes goed op orde en heeft nog een paar mensen weer bij de werkgroep kunnen betrekken. We ontvingen gelukkig weer de juiste cijfers maar kunnen nog geen goede vergelijking maken. Hiervoor moeten we nog een jaar wachten.

Walcheren

Ondanks een lichte toename van het aantal nestkasten was het aantal (succesvolle en mislukte) broedsels gelijk gebleven aan het voorgaande jaar. Eén paar werd in het stro gevonden. Het aantal uitgevlogen jonge kerkuilen was na de

dramatische afname in 2016 goed hersteld. In deze regio zijn wat proefopstellingen met camera's aanwezig. Lange termijn testen moeten het succes gaan aantonen.

Bevelanden

Hier is de administratie van het aantal nestkasten opgeschoond. Dit was voor deze groep in 2017 een speerpunt. De in 2016 niet gecontroleerde nestkasten zijn onder de loep genomen en de meeste zijn van de lijst verwijderd omdat ze niet meer actief in gebruik waren. Het aantal kerkuilenkasten is daardoor gedaald van 181 naar 159, maar het percentage gecontroleerde nestkasten is gestegen van 80% naar 97%.

Het totaal aantal (succesvolle en mislukte) eerste broedpogingen is nagenoeg gelijk gebleven, het aantal tweede broedsels is gedaald.

Het aantal uitgevlogen jongen is gestegen. Ruim 50% van het aantal juveniele kerkuilen is hier geringd.

Ook werd er weer een zogenaamde timmerdag gehouden om de voorraad kerkuilennestkasten aan te vullen.

Zeeuws-Vlaanderen

De werkgroep Zeeuws-Vlaanderen, die eerder was verdeeld in Oost en West Zeeuws-Vlaanderen, was voor het tweede jaar actief en kon nu een goede vergelijking maken met de aangeleverde gegevens.

Het aantal nestkasten bleef nagenoeg gelijk. Toch zijn er redelijk wat nieuwe nestkasten opgehangen hetgeen dan ook betekent dat even zoveel nestkasten zijn verwijderd. Op enkele plekken hebben we namelijk de nestkastbeheerders gezien de resultaten in het verleden, verspreiding en aanwezigheid van andere nestkasten in de buurt - geadviseerd om de nestkast te verplaatsen/verwijderen. In de meeste gevallen werd dit advies opgevolgd. Deze activiteit zal in komende jaren een vervolg krijgen. Het aantal succesvolle eerste broedsels is gestegen, het aantal mislukte gedaan. Het aantal uitgevlogen jongen steeg sterk. De tweede broedsels gaven een licht positief beeld. Door de aanwezigheid van twee ringers in deze regio is ruim 81% van de jongen geringd.

Vliegende kerkuil tijdens kerkdienst

Elk jaar verrast de kerkuil ons weer. In 2016 zat er een kerkuilpaar in een schoorsteen en op 10 september 2017 vloog er een kerkuil tijdens de dienst door de kerk van Groenendijk (gemeente Hulst). Of ik die even wilde gaan vangen... Hoe toepasselijk, een kerkuil in de kerk. Maar hoe vang je een kerkuil in een kerk? De volgende dag bleek de oorzaak in de werkzaamheden aan de gewelven in de kerktoren te liggen. Eén van de luiken stond enige dagen daarvoor een nacht open en toen is de kerkuil blijkbaar naar binnen gevlogen. Dit betekende echter dat de kerkuil al vier dagen geen eten had gekregen en dat werd kritisch. Na enig zoeken werd de kerkuil gevonden en konden we hem gelukkig vlot vangen

Tot slot

Het jaar 2017 was een jaar van goede eerste broedsels maar ook van tegenvallende tweede broedsels. Het weer was in de periode augustus slecht hetgeen duidelijk zijn invloed heeft gehad.

In totaal zijn in Zeeland 90% van het totaal aantal nestkasten gecontroleerd. De bezettingsgraad (solitair, paar zonder te broeden en broedgevallen) was 47%. Als we alleen de broedgevallen nemen, komen we op een bezetting van 35%. In totaal is 5,4% van de nestkasten gebruikt door andere vogels dan de kerkuil (bijvoorbeeld door de holenduif en de kauw).

We vergeten natuurlijk niet dat dit alles door de vrijwilligers binnen de regio's van de kerkuilenwerkgroep tot stand is gekomen. Zonder hun inzet was dit allemaal niet mogelijk. Ook willen we de sponsors in de diverse regio's bedanken voor hun bijdrage. De regio's Walcheren, Beveland en Zeeuws-Vlaanderen hebben ieder hun eigen jaarverslag gemaakt.

Deze jaarverslagen zijn terug te vinden op de website van Stichting Kerkuilen Werkgroep Nederland: www.kerkuil.com onder regio-nieuws Zeeland.

* *Noot redactie: het complete verslag van de regio Zeeland is eveneens te vinden op www.kerkuil.com.* ■

doordat hij al aardig verzwakt was. Omdat de uil niet was geringd was er geen informatie over zijn verblijfslocatie. Bij de dierenwinkel hebben we ingevroren muizen gehaald en deze vervolgens thuis in de magnetron ontdooid. Na het ringen van de uil plaatsten we hem in een niet bezette kerkuilenkast met wat muizen en dichtten we de invliegopening. Toen we 's avonds terugkwamen om de invliegopening weer te openen, stond de kerkuil mooi op zijn poten en had hij van de muizen gegeten. Enkele dagen later was de nestkast leeg en waren alle muizen verorberd. Al met al weer een succes en een voldaan gevoel.

Brabant

Tekst en foto's: Jochem Sloothaak

Een uitzonderlijke dood

In dit seizoen vond weer een veelheid aan bijeenkomsten en projecten plaats, zoals de speciale avonden georganiseerd voor gastgevers en vrijwilligers, het project ErvenPlus om Brabantse erven 'biodiverser' in te richten, de provinciale jaaravond (op 19 april) voor zo'n 250 uilenbeschermers met als thema de handel in en regelgeving rond het houden van uilen, een cursus over veilig werken op hoogte en een coördinatorenendag.

In het najaar werd sectie uitgevoerd op een dode kerkuil door Kas Koenraads en Arnold van den Burg van Stichting BioSFeer. De uil was door Hans van Berlo in een boomgaard in de gemeente Gemert-Bakel gevonden met een muis half uit z'n bek en hij dacht dat de kerkuil erin gestikt was.

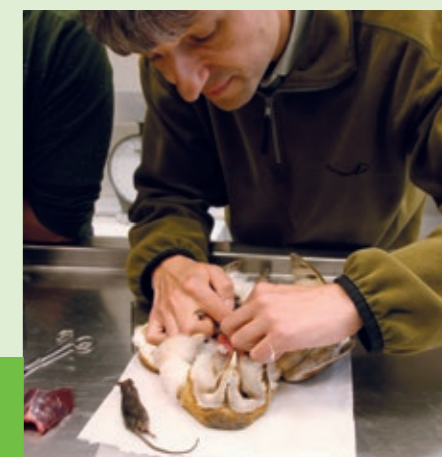
Uilenbeschermers Mark Sloendregt en Christien Hermsen hebben de uil naar Wageningen gebracht. Na de sectie bleek dat het twee jaar oude vrouwtje een inwendige bloeding had opgelopen in de halsslagader, ter hoogte van de kop van de huismuis. De muis had in de slagader gebeten waardoor ze aan haar einde is gekomen. Een zeer uitzonderlijke dood.

Het uilenjaar eindigde met een poster-campagne, geïnitieerd door Anita van Dooren van de uilenwerkgroep van het IVN Oosterwijk. De shows met uilen op streekmarkten en zelfs kinderfeestjes zijn ons een doorn in het oog. Het is slecht voor de gebruikte dieren, het geeft het verkeerde voorbeeld aan mensen, het werkt handel in de hand en ontsnapte vogels zorgen voor faunavervalsing. Brabants Landschap heeft samen met Vogelbescherming en andere landelijke organisaties de campagne financieel ondersteund. We hopen dat meer mensen bewust worden van de schaduwkanten van de shows en daardoor bij de shows weg blijven.

Kortom, het Netwerk Uilenbescherming Brabant heeft op volle toeren gedraaid. De initiatieven en de inzet van alle vrijwilligers en gastgevers waren fantastisch.

De door een muis gestorven uil.

Arnold van den Burg van Stichting BioSFeer pleegt sectie op de dode kerkuil.

Limburg

Tekst en foto's: Geco Visscher

Veertransplantatie redt zwaargewonde kerkuil

Een in april 2016 zwaar verbrande kerkuil kon gered worden door het uitvoeren van een groot aantal transplantaties van vleugel- en staartpennen.

Bij een felle brand in een stal bij adbbj Lilbosch in het Limburgse Echt was een kerkuilennestkast volledig verbrand (1). In de nestkast zat, naar alle waarschijnlijkheid, een vrouwtje te broeden. Omdat het vermoeden bestond dat de kerkuil bij deze brand gewond was geraakt werd in de dagen na de brand intensief in de omgeving gezocht. Dit resulteerde enkele dagen later in de vondst van een zwaargewonde kerkuil in een vlakbij gelegen stal. Ondanks het feit dat

de kerkuil wat stilletjes in een hoekje weggedoken zat (2), merkte ik bij het oppakken en vasthouden van de kerkuil op dat de uil nog vrij krachtig was. Het beeld was echter bijzonder triest. Een groot deel van het verenkleed en beide poten waren verbrand (3). Van de vleugels en de staart was bijna helemaal niets meer over. Dat was de zichtbare schade. Hoe het inwendig met de kerkuil was gesteld, kon ik natuurlijk niet zien.

Omdat er nog 'zoveel leven' in de kerkuil zat, heb ik overleg gehad met het Natuurhulpcentrum Opglabbeek in België. Dit is een voor Vogelwacht Limburg - vanwege de aanwezige deskundigheid - vertrouwd adres om zieke of gewonde vogels naartoe te brengen. De kerkuil werd naar het opvangcentrum gebracht, waarna de behandeling meteen van start ging. De behandeling bestond uit het toedienen van antibiotica en veel rust, in combinatie

met zorg en toewijding. Omdat het verenkleed van dit kerkuilenvrouwtje zwaar beschadigd was, werd na een periode van aansterken overgegaan tot het transplanteren van hand-, arm- en staartpennen. De donor van deze veren betrof een kerkuil die ooit ergens dood was gevonden. Met werkelijk 'engelengeduld' en enorm veel zorg werden om de paar dagen veren van de dode uil getransplanteerd op de gewonde uil. De beschadigde pennen werden uitgetrokken, waarna de nieuwe pennen met secondelijm in de schachten werden vastgezet (4). Na elke transplantatie volgde een periode van rust en weer aansterken. Dit omdat zo'n operatie telkens weer veel van de patiënt vergt. Aan het eind van het hele proces is de kerkuil, met haar nieuwe kleed, in een grote vliegkooi geplaatst. Daar is de vogel net zo lang in de gaten gehouden tot men had vastgesteld dat ze weer zelfstandig muizen kon vangen en zich dus

waarschijnlijk ook weer in de natuur zou kunnen redden. Dit hele transplantatie- en revalidatieproces heeft tot medio september 2016 geduurd. Uiteindelijk zal onze kerkuil in de komende jaren door natuurlijke rui haar oorspronkelijke verenkleed weer terugkrijgen.

Intussen zat ook Vogelwacht Limburg niet stil. Gedurende die periode werd vastgesteld dat het mannetje nog steeds bij de abdij rondvlogt. Bovendien werd in de inmiddels herbouwde stal een nieuwe nestkast geplaatst.

Via de media werd op allerlei manieren aandacht besteed aan dit hele gebeuren. We hebben meegewerkt aan reportages bij RTL-nieuws, NOS-nieuws, Jeugdjournaal en de lokale Limburgse omroep L1. Daarnaast zijn vele berichten in allerlei landelijke en regionale dagbladen in binnen- en buitenland verschenen. Facebook bleek een prima middel om van alles met belangstellenden te kunnen delen.

Het weer vrij kunnen laten van deze ge-transplanteerde kerkuil bij de abdij was

echt een geweldige ervaring. Dit gebeurde met een bescheiden ceremonie (5) en werd door de nodige camera's vastgelegd. Uit latere observaties wist ik inmiddels dat mannetje en vrouwtje elkaar weer hebben gevonden. De ultieme genoegdoening kwam op 7 juli 2017. Meer dan een jaar na de bijna alles verzeggende brand trof ik onze kerkuil in de nestkast aan. Goed op gewicht, met een prachtig verenkleed en... met vier gezonde jongen (6).

World Owl Conference 2017

Tekst en foto: Marc van Leeuwen

Afgelopen september was de vierde World Owl Conference in Portugal, georganiseerd door de universiteit van Evora. Ik reisde op 27 september af naar het oude universiteitsstadje Evora (ca. 1,5 km ten oosten van Lissabon) en wilde van de gelegenheid gebruik maken om een posterpresentatie te maken van mijn onderzoek naar parasieten van de kerkuil.

Bij de best luxe en centraal gelegen jeugdherberg trof ik 's avonds op het terras onder de oude platanen diverse andere congressgangers waar ik veel informeel contact mee had. Met een biertje in de hand ging het uiteraard over uilen. Canadezen en Amerikanen discussieerden over konijnuiltjes en zelf had ik al snel kerkuilencontact met een Indiër. Met moeite weekte ik me los van de tafel, benieuwd naar wat de eerste congresdag zou bieden. Ik had het licht nog niet uit of op het dak naast mijn kamer ging een bosuil zitten roepen...

Drie fantastische dagen volgden. Natuurlijk is niet iedereen een begenadigd spreker, en niet alle praatjes zijn even interessant. Maar het enthousiasme van de deelnemers is aanstekelijk, en in de wandelgangen worden belangrijke contacten gelegd. Zo kan ik mogelijk gaan samenwerken met de Universiteit van Lausanne met gezenderde kerkuilen en doen ze daar DNA-analyse van enkele door mij aangeleverde monsters van hele witte kerkuil-individueen om voor eens en altijd aan te tonen of het om *T. alba alba* gaat, of om de gewoon licht getinte *T. alba guttata*. Er is leuk persoonlijk contact gelegd met de Engelse Barn Owl Trust en ik heb een stuk geschreven voor hun nieuwsbrief.

Bosuil. (Foto: André Eijkenaar)

Met de Portugese collega's worden wat prooiersten onderzocht. In de Portugese braakballen zitten andere prooien dan in de onze. Zo is het aandeel grote sprinkhanen groot en zitten er nogal wat zangvogels in. Uitnodigingen voor zowel het Uilenfestival in Nepal als in India zijn binnen. Helaas ligt dat logistiek wat lastiger. Ze kunnen internationale steun daar wel gebruiken omdat de middelen bescheiden zijn en er nog heel veel te winnen valt bij het grote publiek. In deze landen is het bijgeloof inzake uilen nog groot en

bovendien is er grote vraag naar delen van uilen in China voor de traditionele 'geneeskunde'. Er verdwijnen minimaal 2000 uilen per jaar in deze handel, waarschijnlijk nog veel meer. Het bijgeloof in grote delen van de wereld was een belangrijk thema op de conferentie. Niet alleen in Azië, maar zeker ook in Afrika en Zuid-Amerika en het Midden-Oosten is het gebruik van alle delen van uilen als 'medicijn' en voor voodoo-achtige rituelen wijdverspreid. Voor mij was het een geslaagd congres!

De congressgangers voor de universiteit van Evora.

Van de bestuurstafel

Tekst: Ruud Leblanc

Bestuurszaken

Afgelopen seizoen hebben twee bestuursleden zich om persoonlijke redenen teruggetrokken uit hun functie.

We willen Herman Bisschop en Albert Fopma graag hartelijk bedanken voor hun inzet binnen het bestuur. Als nieuw bestuurslid hebben we Mary Mombarg mogen verwelkomen. We kennen Mary al van het coördinatorschap van Achterhoek Noord.

Nieuwsbrief van 2017

Wederom zijn er 15.000 exemplaren van de 'Nieuwsbrief uilen 2017' uitgegeven voor de vrijwilligers en kasteigenaren. Hierin stond een overzicht met opnieuw een stijging van het aantal broedgevallen en maar liefst 13 pagina's met mooie bijdragen van de verschillende regio's. Wij bedanken alle schrijvers, fotografen, vrijwilligers en kasteigenaren (gastgevers) voor hun medewerking.

Ondersteuning

Ook in 2017 zijn we zowel financieel als fysiek ondersteund door Vogelbescherming Nederland. Verder ontving de Stichting € 1.886,- aan giften en € 6.924,50 aan donaties waaruit maar weer blijkt dat de donateurs een belangrijk onderdeel blijven uitmaken van de financiering van onze uitgaven.

Wettelijke aangelegenheden

Op vergaderingen komt regelmatig de vraag of wij als bestuur een eensluidend advies kunnen verstrekken over hoe om te gaan met de sloop van schuren en asbestsanering.

Na overleg met Vogelbescherming Nederland (VBN) is gebleken dat de ontwikkelingen op dit terrein zo snel gaan dat adviezen al snel achterhaald zijn.

VBN is in overleg met diverse instanties om e.e.a. te kunnen afstemmen.

Het beste advies dat wij als bestuur kunnen geven is om het vooral in goed overleg met de eigenaren/vrijwilligers te regelen. Een mooi voorbeeld hiervan staat in deze nieuwsbrief in de bijdrage van regio Noord-Holland.

De subsidieregeling voor asbestsanering

loopt tot eind volgend jaar dus het blijft een heet hangijzer. Hiervoor zijn verschillende gedragscodes gemaakt zodat men rekening kan houden met beschermde dieren.

Website

De website www.kerkuil.com blijft van onschatbare waarde als communicatiemiddel. Wel is gebleken dat deze aan vernieuwing toe is. Daar wordt de komende tijd hard aan gewerkt.

Social media

SKWN heeft een eigen Facebook pagina. We proberen hier met regelmaat nieuws te delen. Ondanks alle negatieve aandacht voor Facebook blijkt dit voor ons een goed reclame medium.

Uilendag

Op 7 oktober werd de tweejaarlijkse Uilendag georganiseerd in Meppel.

Naast de boekpresentatie van onze voorzitter Johan de Jong wist een gevarieerd aanbod aan sprekers een hoop geïnteresseerden te onderhouden met mooie en interessante verhalen.

Dit was te realiseren door ondersteuning van Vogelbescherming Nederland.

De Kerkuil, 192 pagina's in kleur, voor € 24,95 (excl. portokosten) te bestellen bij Johan de Jong, tel. 0512-30 31 74
email: jongrans@hetnet.nl.

Foto: Harry Fiolet

Sovondag

Op zaterdag 2 december 2017 stonden we weer met onze informatiestand op de jaarlijkse dag in Ede. Altijd weer leuk om in persoonlijke gesprekken informatie uit te wisselen.

Ringersbijeenkomsten

In 2017 waren er in vogelasiel 'De Fūgelhelling' twee certificeringsdagen voor ringers van kerkuilen (op 6 januari en 10 februari) met in totaal 22 deelnemers. De ringers moeten verplicht cursussen volgen om hun ringvergunning te behouden.

Digitale nieuwsbrief

In 2014 zijn we gestart met een digitale nieuwsbrief.

Sinds 2017 hebben we Engelbert van der Giessen als vrijwilliger weten te strikken om hier wat meer leven in te blazen.

Geïnteresseerden kunnen zich hiervoor aanmelden door een mailtje te sturen naar digitalenieuwsbrief@kerkuil.com. Deze wordt onregelmatig uitgegeven, afhankelijk van kopij die binnenkomt. Dus heeft u een leuk verhaaltje of een mooie foto?

Mail het dan naar dit emailadres.

Beleef de lente

In 2017 deed de kerkuil mee met de webcams van VBN op www.beleefdelente.nl. Zo kon 'de hele wereld' zien wat er gebeurde in verschillende nestkasten.

Dit jaar is de website weer online en doen er onder meer drie soorten uilen mee die hun privéleven prijsgeven.

Helaas hebben we ook kunnen zien dat de nestkast gekraakt is door kauwen.

Dit fenomeen zal menigeen zelf ook al hebben meegemaakt in een eigen kast.

Camera's in nestkast

We krijgen regelmatig verzoeken om informatie te geven over camera's die in nestkasten geplaatst kunnen worden. Wij kunnen hier echter geen eensluidend advies over geven omdat de techniek dusdanig snel verandert dat dit niet bij te houden is. Wel willen we graag melden dat zo'n initiatief in overleg met de werkgroep dient plaats te vinden. Plaatsing tijdens het broedseizoen is strafbaar in verband met het risico op verstoring.

Braakballenonderzoek

Het bestuur stimuleert het centrale onderzoek van de aangeleverde braakballen door de Zoogdierverseniging.

De gegevens worden in een landelijke database opgenomen. Met name de braakballen van de kerkuil zijn hiervoor uitermate geschikt. ■

Aan iedereen, die het kerkuilenbeschermingswerk een warm hart toedraagt

Ondersteun ons werk door een éénmalige gift op rekening nummer NL23 RABO 0344 2321 74 t.n.v. Kerkuilenwerkgroep Nederland te Hoorn onder vermelding van uw naam en adres (dan sturen wij u een Nieuwsbrief Uilen).

Of word donateur via onze website www.kerkuil.com. We zijn blij met elk bedrag! Alvast bedankt.

ANBI-RISN: 816866570

Foto: André Eijkenaar

Kerkuilenwerkgroep Nederland

www.kerkuil.com

Kerkuil.
Foto: Harry Fiolet

